

26.41x35.67	1/2	6 עמוד	מקור ראשון - צדק	21/02/2014	41194064-9
-------------	-----	--------	------------------	------------	------------

המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330

דבר עברית

מאה שנים בדיוק לאחר הכרעת מלחמת השפות המיתולוגית, הוויכוח מתלהט שוב. והפעם: לימודי משפטים באנגלית

מלחמת השפות הדרור הבא

מאה שנים בדיוק למלחמת השפות המיתולוגית: בקשה שהופנתה למועצה להשכלה גבוהה לאפשר לימודי משפטים בשפה האנגלית, עוררה סערה באקדמיה סביב שאלת שפת ההוראה במוסדות האקדמיים בישראל. התומכים במהלך מציינים כי הגיעה השעה שישראל תייצא השכלה גבוהה. מנגד, טוענים המתנגדים: "זה עלול להיות סופה של הלשון העברית"

"ה"

קורטריום של הטכניקום בבבלין החליט שכל המדעים הכלליים בבית הספר הישראלי ובטכניקום בחיפה לא יילמדו בעברית כי אם בלשון זרה. החלטה זו היא התנקשות בנפש האומה העברית ואנו חושבים אותה לאסון לאומי. אין אנחנו מתנגדים ללימוד לשון זרה איוז שהיא על בודיה בבתי הספר העבריים בא"י, אבל אין הלשון הזרה רשאית לתפוס מקום שפת ההוראה, כשם שאין לה זכות זו בבתי הספר של כל עם ועם". במילים אלו, שנאמרו במסגרת "קול קורא" שפרסמו ר"ד יוסף לוריא המחנך הנודע ואליעזר בן יהודה מחיה השפה העברית, ניתן האות לפולמוס חסר תקדים בהיקפו בארץ ישראל של אותן השנים. הוויכוח הסוער, שלימים נודע בכינוי "מלחמת השפות", כלל מאות כרוזים, אספות המוניות ושבתיות פרועות, וסייע בניבושה של הזוהר הלאומית העצמאית של היישוב העברי כולו שהודעק כנגד הפגיעה במעמדה של השפה העברית המתחדשת. 'חברת עזרה' היהודית-גרמנית שפעלה להקמת הטכניקום טענה שמבחינה מקצועית לא ניתן ללמד את המדעים המדויקים בעברית, שחסרה אז את המינוחים הטכניים הנדרשים. לפני מאה שנים בדיוק, ב-22 בפברואר 1914 הסתיימה הפרשה בכניעתה של 'עזרה' וקבלת הדרישה ללימודים בעברית. והנה, בחודשים האחרונים, רנה ועדה שמינתה המועצה להשכלה גבוהה בהיתכנותם של לימודי תואר ראשון במשפטים בשפה האנגלית, ונדמה שהוויכוח הישן מתעורר לחיים חדשים.

התנסחות מטעה

הוועדה האמורה הוקמה בעקבות פנייתם של המרכז הבינתחומי בהצליה

ליאת נטוביץ קושיצקי

והמרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת גן, שמי תכננים לתרגם לאנגלית את כל הסילבוס של קורסי היסוד ומכיוונים את התואר החדש בעיקר לסטודנטים זרים מחו"ל. המוסדות הללו אינם שוללים מראש את האפשרות שסטודנטים ישראלים יבחרו במסלול החדש, אך מניחים כי מרביתם יבחרו להמשיך ללמוד בשפה העברית. מאחורי הקלעים מתחוללת כבר סערה של ממש בין אנשי אקדמיה ומשפטים בכירים בסוגיה זו. הוויכוח המקצועי זלג כבר מזמן לוויכוח אידיאולוגי ועקרוני רווי יצרים, שבו כל צד מטיל ספק בהגיונות מניעיו של הצד שכנגד.

חברי הוועדה שהקים המל"ג הם פרופ' אמנון רובינשטיין מבית הספר למשפטים במרכז הבינתחומי, פרופ' אריאל בנדר מהפקולטה למשפטים בבר אילן, פרופ' חיים זנדברג חבר המל"ג, פרופ' רות פלאטו שנער מבית הספר למשפטים במכללה האקדמית נתניה, ופרופ' קנת מן מהפקולטה למשפטים בתל אביב. גורמים רבים באקדמיה ובעולם המשפט הוזמנו להביע את עמדתם ולהופיע בפני הוועדה, שמצויה בימים אלו בשלבים הסופיים של ניסוח המלצותיה. ההערכה היא כי רובינשטיין ובנדרג תומכים באופן עקרוני ברעיון, זנדברג ופלאטו שנער מתנגדים ומן עדיין מתנגד.

באופן גס ניתן לראות כי מרבית הפקולטות למשפטים במכללות הביעו את התנגדותן למסלול החדש, ואילו דווקא האוניברסיטאות אינן שוללות את הרעיון. אך האם הרעות בנושא

אחידות? ר"ד יופי תירוש, למשל, מרצה בכירה באוניברסיטת תל אביב, הביעה את התנגדותה האישית במכתב מפורט שהגיע לירי מערכת 'מקור ראשון', אך לאחר יומיים חזרה בה וביקשה מן הוועדה להתעלם מן האמור במכתבה. בשיחה עם תירוש היא ביקשה שלא להתייחס לפרשה, ורק ציינה כי הניסוח של פניית המל"ג היה מטעה שכן הוא לא התייחס לתכניות הספציפיות שעומדות על הפרק, המיועדות בעיקר לסטודנטים הזרים.

מעניין, אבל הטענה על ניסוחים מטעים ומוטעים עוברת כחוט השני גם בדבריהם של המתנגדים למהלך, החוששים לרמת ההתבטאות של הסטודנטים בישראל. התלונות החוזרות על כושר ביטוי נמוך בכתב ובעל פה בקרב חלק נכבד מעורכי הדין מחדדת את הצורך להתרכז בשיפור ובהעשרת השימוש בשפה העברית, ומעלה את החשש כי פתיחת מסלול באנגלית יפגע בטווח הארוך במעמדה המידרדר ממילא של השפה.

מחסום בראש

המתנגדים טוענים שמבחינה מקצועית לא ניתן ללמוד את המשפט הישראלי באנגלית מתורגמת. "זה פשוט לא הגיוני לעשות תואר ישראלי במשפט ישראלי שמתנהל אך ורק באנגלית. זה ממש הזוי ולא קורה באף מקום אחר בעולם", טוען בתוקף עו"ד יהושע שופמן, המשנה ליועץ המשפטי לענייני חקיקה לשעבר וחבר הוועדה למונחי משפט באקדמיה ללשון עברית. "הרי יותר מכל מקצוע אחר, לימודי משפטים מחייבים קריאת טקסטים במקור. השפה היא כלי מספר אחת של המשפטן, שעבודתו הבסיסית היא עבודה של פרשנות". על פי שופמן, התרגום הצד של הסילבוס הוא בעייתי, שכן אם כל מה שהסטודנט קורא

מוגש לו על כפית של כסף, והוא לעולם לא ילמד לערוך מחקר משפטי אמיתי. "אפשר ללמוד מתמטיקה בכל שפה, אבל האם אפשר לקבל תואר שלם בספרות צרפתית בלי לדעת צרפתית? תביני את האבסורד, הדי אדם איננו יכול ללמוד משפטים בארץ אם אין לו רמה מספקת באנגלית, אבל הוא יוכל ללמוד משפט ישראלי בלי לדעת עברית בכלל?"

שרון רביץ-מרגליות, דיקאן הפקולטה למשפטים במרכז הבינתחומי, מסכימה כי יש בעייתיות מסוימת בכך שאין נגישות מלאה לכל החומרים בעברית, אך עם זאת טוענת שהיתרונות של התכנית עולים על החסרונות. "התכנית תאפשר שיתופי פעולה עם מוסדות מובילים בעולם. ישראל תוכל להפוך למעצמה שמייצאת השכלה גבוהה, כמו אוסטרליה או הונגריה עם לימודי הרפואה שמתקיימים שם באנגלית, וזה קורה כבר בטכניון בתחומים המדעיים. לישראל יש הרבה מה להציע בתחום המשפטים, והמסלול הזה יוכל להיות מקור תמיכה למשק המקומי בהשכלה הגבוהה בישראל".

רביץ-מרגליות לא מצליחה להבין את ההתנגדות לתכנית. "זה כנראה איזושהי מחסום שיש לאנשים בראש", היא אומרת. "הביקורות המקצועיות לא מחזיקות מים", מוסיף פרופ' משה כהן-אליה, דיקאן הפקולטה למשפטים במרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת גן. "כמו שקוראים תרגום של דוסטויבסקי ועדיין ניתן ליהנות מכך, אין כל בעיה לקרוא תרגום של פסק דין ולהבין את המשפט הישראלי". כהן-אליה מזכיר כי כבר כיום ישנו בארץ מסלול של תואר שני במשפטים על טהרת האנגלית. הוא אף מצייע כדוגמה את המחקר על המשפט העברי, שהחל לשגשג מרגע שהתחילו לתרגם את המקורות לאנגלית. ומה לגבי המחקר?

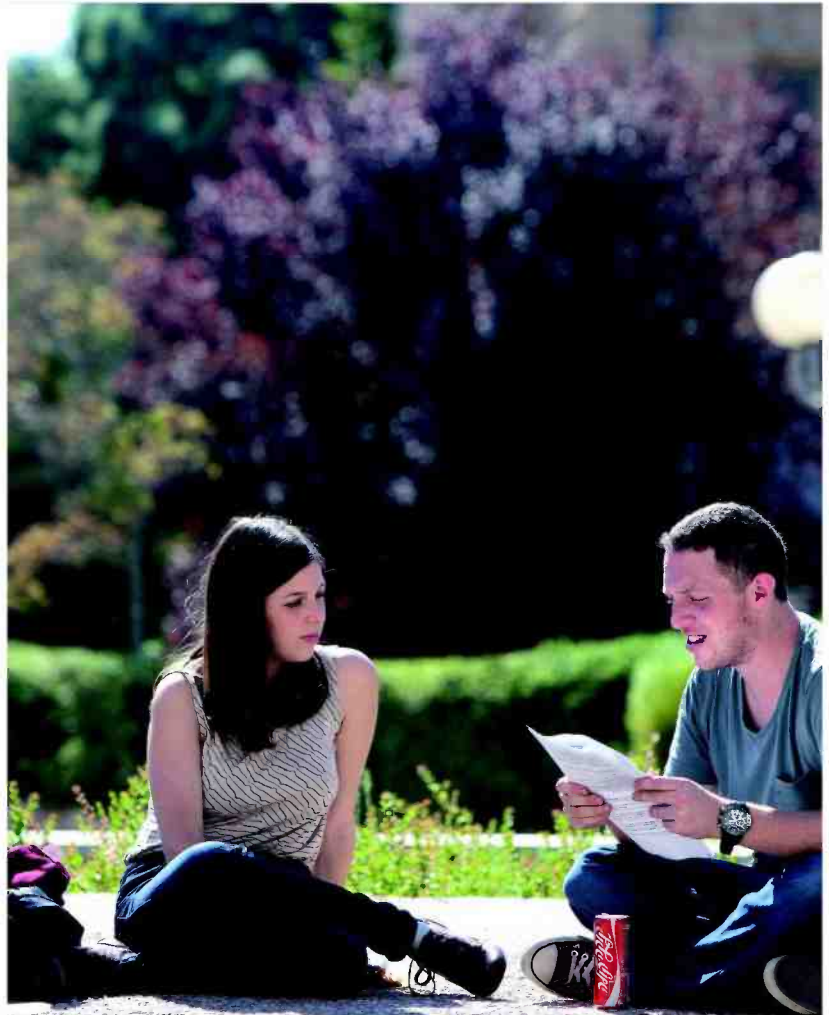

לימודים בלשון זרה הם פגיעה בנפש האומה. אליעזר בן יהודה

פרופ' הכהן: "לימודים אקדמיים, בפרט בשפה העברית, אינם מהווים אפוא רק אמצעי לרכישת ידע, אלא יש בהם ביטוי עמוק למחויבותה של מדינת ישראל ללשון העברית ולמורשת הגדולה שהיא נושאת עמה בכנפיה, להעמקת השימוש בה ולהטמעתה ככל שניתן בכל רובדי החיים"

16.4x31.23	2/2	7	עמוד	מקור ראשון - צדק	21/02/2014	41194071-7
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330						

לימודים באנגלית - מעשה ציוני או זרז לירידה מן הארץ? סטודנטים למשפטים, בינתיים בשפה העברית
צילום: פלאש 90

הלשכה, הניסיון מלמד כי אלה שלא השיגו שליטה גבוהה בשפה העברית נתקלו בקשיים רבים במהלך ההתמחות ובבחינות וגם בתפקודם כעורכי דין בארץ. נכון שמי שלמד משפטים בחו"ל יכול לקבל רישיון עריכת דין בארץ, טוענת הלשכה, אך מדובר בחריג המעורר קשיים רבים ואין הצדקה להוספת חריגים בעייתיים נוספים.

"המוסדות שהגישו את ההצעה טענו שהוויכוח אינו מקצועי מספיק וגולש למחוזות אידאולוגיים", מפרט עו"ד ערן בן ארי, חבר הוועד המרכזי של הלשכה שייצג את עמדתה בפני הוועדה. "אבל הם פתחו את העניין ברגע שטענו שמדובר בפרויקט קליטה ציוני. לטעמנו המפתח של האנשים להיקלט ולהצליח במקצוע הוא דווקא תקופת הלימודים שבה הם חייבים ללמוד בעברית". חברי הוועד המרכזי, אגב, התנגדו להצעה פה אחד – קוצנזוס חריג בקרנציה עמוסת מחלוקות.

שיקולים לא ענייניים

בשיחות עם הגורמים המתנגדים עולה תדיר הטענה כי בסופו של דבר המניע לפתיחת המסלול באנגלית הוא כלכלי גרידא, שכן שכר הלימוד של הסטודנטים האמריקניים קורץ למכללות הפרטיות. מנגד, פרופ' אליה כהן מטיל ספק בטווח טענותיהם של המתנגדים. "מישהו צריך גם לשאול מה המקור של ההתנגדות של חלק מהמכללות שיצאו חוצץ נגד התוכנית באנגלית. האם זו באמת סכנה לאיכות המחקר האקדמי כאשר אנשים בולטים כמו נשיא ביהמ"ש אהרן ברק, דיקאני הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת חיפה ופרופסורים בכירים באוניברסיטת תל אביב, חושבים שאין בעיה בהודאה כזו?"

אולי יש להם דעה משל עצמם בנושא?

"אני חושב שיש כאן חרדה של ממש מכך שהתכנית תביא לישראל הרבה מאוד סטודנטים זרים שידעו ללמוד את המשפט הישראלי ויהפכו את המוסדות האלו למוסדות המובילים בישראל. מי שמתנגד מסתכל על כך מהצד בעיניים כלות, והוא חרד לגבי ההשפעה של זה על המוסד שלו". בתוך כך התקיים השבוע דיון מיוחד בנושא בוועדת החינוך, שהביעה את התנגדותה הגורפת ללימודי תואר ראשון בשפה האנגלית ויצאה בקריאה למועצה להשכלה גבוהה לדחות את הבקשות. הדיון התקיים ביוזמתו של ח"כ שמעון אורחיון המשמש כיו"ר השדולה לקידום השפה העברית, ומתעתד להגיש בימים הקרובים הצעת חוק שתגביל את פתיחת תכנית הלימודים לתואר ראשון שיתקיימו בשפה האנגלית לתלמידי רוץ בלבד.

מאה שנים אחרי, מעמדה של העברית בארץ אינו מוטל עוד בספק, אך החשש שהשפה תאבד מעומקה ותהפוך לשפת רחוב בלבד עדיין קיים. ■

ישראל צריכה לממן לימודים כאלו, שמלבד הבעייתיות המקצועית שבהם, יעודדו ויקלו על הירידה מהארץ. לעומת הכהן, רבידמרגליות טוענת שהתרגום לאנגלית רווקא תומך במפעל הציוני. "לצורך הפרויקט אנחנו מנגישים לסטודנטים ולחוקרים מחו"ל את כל הידע המשפטי הישראלי, הכולל פסיקה, חקיקה ומאמרים. ברור שההנגשה הזו תגביר את העניין בעשה בישראל ואת שיתופי הפעולה עם אוניברסיטאות מובילות בעולם. כמו כן, זה יקל על אותם אנשים בעלי זיקה לישראל שבאמת מעוניינים להגיע ארצה וללמוד משפטים, ללמוד את המקצוע בשפה שנחזה להם בשנים הראשונות שלהם בארץ".

שופמן, שעלה בעצמו מארה"ב ולמד משפטים בארץ, אינו מקבל את הטענות הזו. "דווקא לעולה החדש יש חשיבות גדולה לכך שילמד בעברית, כיוון שזה מה שיכין אותו ויעזור לו להתגבר על הקושי שלו להשתלב במקצוע שהוא כל כך מבוסס לשון, וזה מה שאני תמיד ממליץ למי שמתיעץ איתי. יש אולי מקום להקלות, לכתוב עבודות או מבחנים באנגלית, ואני לא רואה בכך קושי. אבל כדי שיקבלו חינוך משפטי לצורך שילובם בעולם הישראלי חייבים להכיר את הטרמינולוגיה בעברית".

יש לציין כי כיום מי שלמד משפטים בחו"ל ומעוניין להיקלט בארץ נדרש לעבור בחינה בסיסית בידי ישראל ולאחר מכן רשאי לעבור התמחות ולגשת לבחינות לשכת עורכי הדין. "עשרות עולים חדשים שלמדו משפט אמריקני או אנגלי בלבד נקלטים מדי שנה לשוק הישראלי", טוענת רבידמרגליות. "האם הם יותר טובים ממי שילמד בארץ את התכנית המלאה של המשפט הישראלי, רק מפני שהיא באנגלית?"

נתוני לשכת עורכי הדין מערערים את דבריה של רבידמרגליות. לדברי

"מדובר בסך הכול בסמינריון אחד בשנה. כל שאר הקורסים בנויים בדיוק על הפורמט של התכנית הרגילה. אני מניח שהבחירה תהיה בין מחקר תיאורטי למחקר השוואתי, שיכול להיות מקצועי ומלמד מאוד, ושוראי לא יפול מעבודת מחקר של סטודנט ישראלי שצריך כמעט לאלץ אותו לקרוא כמה פסקי דין או מקורות בשפה האנגלית".

הקטר הציוני

"חידוש השימוש בלשון העברית, ויש שיאמרו 'החייאתה', הוא מן הרברים המופלאים שאירעו בדורנו", כתב פרופ' אביעד הכהן, דיקאן הפקולטה למשפטים במכללת 'שערי משפט', במכתב שהוגש לחברי הוועדה. "מנקודת מבט, לימודים אקדמיים, בפרט בשפה העברית, אינם מהווים אפוא רק אמצעי לרכישת ידע, אלא יש בהם ביטוי עמוק למהותה של מדינת ישראל ללשון העברית ולמורשת הגרולה שהיא נושאת עמה בכנפיה, להעמקת השימוש בה ולהטמעתה ככל שניתן בכל רוברי החיים". הכהן טוען כי הוא מודע להליכי הגלובליזציה ולניסיון ההשתלבות במרחב האקדמי העולמי ומסכים כי קיים צורך חיוני בהעלאת רמת השליטה באנגלית ובשפות זרות נוספות, אך לא על חשבון השפה העברית.

אבל בסופו של הדבר התכניות פונות בעיקר לסטודנטים מחו"ל.

"אם אותם סטודנטים ילמדו באנגלית ולא ידעו עברית, הם לא יוכלו אחר כך לתפקד כאן כעורכי דין מן השורה, ואם יחזרו אחר כך לחו"ל – הרי התפקיד של המוסדות להשכלה גבוהה בארץ אינו להכשיר עורכי דין לחו"ל. בכל מקרה, לדעתי יהיה קשה מאוד להגביל את התכניות רק לסטודנטים זרים, ובסופו של דבר המסלולים האלו יולגו גם לאוניברסיטאות. אני לא חושב שמדינת